

นิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหารกับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย*

The 4D Administrative Ecology and Academic Work of Educational Personnel in the Sukhothai Secondary Educational Service Area Office

¹สด มอญกอดแก้ว, โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ และ ในตะวัน กำหอม

¹Sod Monkodkaew, Sopee Wiwatchankit and Naitawan Kumhom

¹วิทยาลัยทองสุข

¹Thongsook College, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: ntawan@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับนิเวศวิทยา 4 ดีเชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา 2) ศึกษาระดับการดำเนินงานด้านงานวิชาการ และ 3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยา 4 ดีเชิงบริหารกับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย จำนวน 338 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายตามสูตรของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) มีค่าความเชื่อมั่น 0.962 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับนิเวศวิทยา 4 ดีเชิงบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($M=3.98$, $SD=0.47$) โดยเรียงลำดับจากด้านผู้บริหาร ครูผู้สอน สื่อและเทคโนโลยี และผู้ปกครองกับชุมชน 2) ระดับการดำเนินงานด้านงานวิชาการอยู่ในระดับมาก ($M=3.62$, $SD=0.59$) โดยด้านการวางแผนงานวิชาการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการประกันคุณภาพภายในต่ำสุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยา 4 ดีเชิงบริหารกับงานวิชาการอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.65$, $p < .01$) โดยมีความสัมพันธ์ในแต่ละด้านเรียงลำดับจากสูงไปต่ำ ดังนี้ การวางแผนงานวิชาการ การประกันคุณภาพภายใน การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ การใช้สื่อเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร

คำสำคัญ: นิเวศวิทยา 4 ดี; การบริหาร; งานวิชาการ

* Received February 23, 2025; Revised June 27, 2025; Accepted June 29, 2025

Abstract

This research aimed to: 1. study the level of 4D administrative ecology among educational personnel, 2. study the level of academic work implementation, and 3. analyze the relationship between 4D administrative ecology and academic work of educational personnel. The sample consisted of 338 teachers and educational personnel under the Sukhothai Secondary Educational Service Area Office, selected through simple random sampling using Taro Yamane's formula. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire, with a reliability coefficient of 0.962. Data were analyzed using descriptive statistics (mean and standard deviation) and inferential statistics (Pearson's correlation coefficient).

The research findings were as follows: 1. The overall level of 4D administrative ecology was at a high level ($M = 3.98$, $SD = 0.47$). The aspects were ranked from highest to lowest as follows: School administrators, teachers, media and technology, and parents and community. 2. The level of academic work implementation was also at a high level ($M = 3.62$, $SD = 0.59$). The highest mean score was found in academic planning, while the lowest was in internal quality assurance. 3. The relationship between 4D administrative ecology and academic work was found to be relatively high ($r = 0.65$, $p < .01$). The correlation by aspect, from highest to lowest, was as follows: Academic planning, internal quality assurance, instructional management, supervision, use of media and technology, measurement and evaluation, and curriculum development.

Keywords: The 4D Ecology; Administration; Academic

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาสังคม และพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของประเทศไทยที่กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาจึงต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพเข้าสู่ระบบการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้วางกรอบแนวทางการจัดการศึกษาไว้ชัดเจน โดยเน้นให้การศึกษาทุกระดับต้องมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยมีโครงสร้างการบริหารที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการตนเองได้มากขึ้น ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โดยผู้บริหาร

สถานศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา ซึ่งต้องอาศัยทักษะการบริหารในหลายมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “การบริหารงานวิชาการ” ที่ถือเป็นภารกิจหลัก และเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เนื่องจากงานวิชาการมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การวัดและประเมินผล การนิเทศ และการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ (วรรัชยา ศิริวัฒน์, 2561) แม้ว่าการกระจายอำนาจด้านการบริหารจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษา ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จะมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าสถานศึกษาหลายแห่ง โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษา ยังคงประสบกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร การมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้อง และขาดความเป็นระบบในกระบวนการพัฒนางานวิชาการ ดังนั้นการเสริมสร้างกลไกการบริหารที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องจำเป็น

ในยุคที่การจัดการศึกษาจำเป็นต้องยึดโยงกับสภาพแวดล้อมรอบด้าน แนวคิดเรื่อง “นิเวศวิทยาทางการศึกษา” จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการออกแบบระบบการบริหารที่มีความยืดหยุ่น เป็นองค์รวม และสามารถตอบสนองต่อพลวัตของการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ “นิเวศวิทยา 4 ดีเชิงบริหาร” ที่ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารที่ดี 2) ด้านครูผู้สอนที่ดี 3) ด้านผู้ปกครองและชุมชนที่ดี และ 4) ด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาที่ดี ซึ่งตั้งอยู่บนแนวคิดของ Bronfenbrenner (1979) ที่มองว่าการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาเกิดขึ้นได้จากการมีสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนในทุกกระดับ ทั้งปัจเจก บุคคลรอบข้าง และโครงสร้างระบบโดยรวม

นอกจากนี้ นิเวศวิทยา 4 ดี ยังสะท้อนมิติของ “การบริหารเชิงสัมพันธ์” ที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ความเชื่อมโยง และการส่งเสริมการเติบโตของทุกองค์ประกอบในองค์กรทางการศึกษา การบริหารในลักษณะนี้จะช่วยกระตุ้นศักยภาพของบุคลากร เพิ่มแรงจูงใจในการทำงาน และสร้างความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ส่งผลให้การดำเนินงานวิชาการมีความเป็นระบบ มีเป้าหมายชัดเจน และสามารถตอบสนองต่อคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ในตะวัน กำหอม, 2567)

งานวิชาการในสถานศึกษาจึงมิใช่เพียงหน้าที่ของฝ่ายวิชาการหรือครูผู้สอนเท่านั้น แต่ยังต้องได้รับการสนับสนุนจากการบริหารที่มีวิสัยทัศน์ กระบวนการทำงานที่เป็นระบบ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมสภาพแวดล้อมทางการบริหารที่ดีจะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดการบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพ ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การประกันคุณภาพ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีบทบาทโดยตรงในการบริหารงานวิชาการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย จึงเห็นความสำคัญของการบูรณาการแนวคิด “นิเวศวิทยา 4 ดีเชิงบริหาร” เข้ากับระบบงานวิชาการ เพื่อศึกษาระดับของแต่ละปัจจัย รวมถึงความสัมพันธ์เชิงสถิติระหว่าง

กัน อันจะนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนางานวิชาการในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ เป็นองค์รวม และเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับนิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาระดับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหารกับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง นิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหารกับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย ผู้วิจัย โดยเป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ประกอบด้วยบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,160 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย, 2566)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย ในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 338 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยพิจารณาจากประชากรทั้งหมดจำนวน 2,160 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (1970 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้เท่ากับ 0.05 หรือ 5% และระดับความเชื่อมั่นที่ 95% โดยมีการคำนวณตามสูตร ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อกำหนดตามสูตรดังกล่าว จะได้ผลลัพธ์ที่ 337.5 เนื่องจากขนาดตัวอย่างต้องเป็นจำนวนเต็มและเพื่อให้ครอบคลุม จึงปัดเศษขึ้น จึงได้กลุ่มประชากรตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 338 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามในรูปแบบของ google form ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงบริหารใน 4 ด้าน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของแนวคิดนิเวศวิทยา 4 ดี ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยพิจารณางานวิชาการใน 7 ด้าน ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการศึกษา ประกอบด้วยหัวข้อสำคัญดังนี้ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานในสถานศึกษา 2) แนวคิดและทฤษฎีด้านการบริหาร 3) แนวคิดเกี่ยวกับงานวิชาการ 4) แนวคิดและทฤษฎีด้านนิเวศวิทยา โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับนิเวศวิทยา 4 ดี ในเชิงบริหาร ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านการบริหารที่ดี 2) ด้านครูผู้สอนที่ดี 3) ด้านผู้ปกครองและชุมชนที่ดี 4) ด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาที่ดี แบบสอบถามในตอนนี้เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) เพื่อวัดระดับการปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเด็น โดยมีระดับการประเมินดังนี้

5 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
3 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย
1 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) การวัดผลและประเมินผล รวมถึงการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 5) การนิเทศการศึกษา 6) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 7) การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา แบบสอบถามในตอนนี้เป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) เพื่อวัดระดับการปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละประเด็น โดยมีระดับการประเมินดังนี้

5 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมากที่สุด
4 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติมาก
3 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติปานกลาง
2 หมายถึง	ระดับการปฏิบัติน้อย

1 หมายถึง ระดับการปฏิบัติที่ดีที่สุด

2. การพัฒนาเครื่องมือ

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยา 4 ดีในเชิงบริหารกับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย

2.2 สร้างแบบสอบถามเพื่อนำเสนอให้กับอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถามให้สื่อความหมายชัดเจนและเข้าใจง่ายสำหรับผู้ตอบ

2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญไปจัดพิมพ์

2.4 ส่งแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและเสนอแนะการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น จากนั้นนำผลการพิจารณาไปวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาด้วยวิธีการหาดัชนีความสอดคล้อง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่า แต่ละข้อคำถามมีความสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา หรือไม่ ซึ่งมีเกณฑ์ในการให้คะแนน ดังนี้

+1	คือ	สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา
0	คือ	ไม่แน่ใจ
-0	คือ	ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา

2.5 นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 30 คนที่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการศึกษาครั้งนี้

2.6 แบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้จะถูกตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.96 จากนั้นจะนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในรูปแบบของ แบบสอบถาม google form เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ทำหนังสืออนุญาตผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย เพื่อขออนุญาตในการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

2. ส่งลิ้งค์แบบสอบถาม พร้อมทั้งชี้แจงและอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้อง ให้กับผู้ตอบ รวมถึงการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ด้วย

3. นำแบบระดับคะแนนของแบบสอบถามที่ได้ ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับนิเวศวิทยา 4 ดี ในการบริหารบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการบริหารที่ดี 2) ด้านครูผู้สอนที่ดี 3) ด้านผู้ปกครองและชุมชนที่ดี 4) ด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาที่ดี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ประกอบด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายในแต่ละด้านตามที่ระบุโดย เบสส์ (Best, 1977 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

4.50 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) การวัดผลและประเมินผล รวมถึงการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 5) การนิเทศการศึกษา 6) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 7) การพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีการกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายในแต่ละด้านตามที่ระบุโดย เบสส์ (Best, 1977 อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

4.50 - 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านนิเวศวิทยา 4 ดี กับผลการปฏิบัติงานทางวิชาการของบุคลากรการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย จะใช้ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ตามที่อ้างถึงในงานของในตะวัน กำหอม (2559) โดยจะพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) เพื่อวัดระดับความสัมพันธ์ดังกล่าว

- 0.81- 1.00 มีความสัมพันธ์สูง
- 0.61 - 0.80 มีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูง
- 0.41 - 0.60 มีความสัมพันธ์ปานกลาง

0.21 - 0.40 มีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ

0.00 - 0.20 มีความสัมพันธ์ต่ำ

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับนิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M=3.98$, $SD=0.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านผู้บริหารดี ($M=4.09$, $SD=0.47$) รองลงมา คือ ด้านครูผู้สอนดี ($M=4.04$, $SD=0.52$) ด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาดี ($M=4.04$, $SD=0.75$) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านผู้ปกครองและชุมชนดี ($M=3.87$, $SD=0.60$) ตามลำดับ ดังนี้

(n = 338)

นิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหาร	M	SD	ระดับ การปฏิบัติ	อันดับที่
1 ด้านผู้บริหารดี	4.09	0.47	มาก	1
2 ด้านครูผู้สอนดี	4.04	0.52	มาก	2
3 ด้านผู้ปกครองและชุมชนดี	3.87	0.60	มาก	4
4 ด้านสื่อและเทคโนโลยีการศึกษาดี	4.04	0.75	มาก	3
รวม	3.98	0.47	มาก	

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาระดับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($M=3.62$, $SD=0.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอันดับแรก คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ($M=3.70$, $SD=0.47$) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาและการใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($M=3.68$, $SD=0.76$) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($M=3.66$, $SD=0.60$) ด้านการนิเทศการศึกษา ($M=3.62$, $SD=0.78$) ด้านการวัดผลประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอน ($M=3.61$, $SD=0.75$) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($M=3.70$, $SD=0.52$) และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($M=3.52$, $SD=0.88$) ตามลำดับ ดังนี้

(N = 338)

งานวิชาการ	M	SD	ระดับ การปฏิบัติ	อันดับที่
1 ด้านการวางแผนงานวิชาการ	3.70	0.47	มาก	1
2 ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	3.54	0.52	มาก	6

3	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.66	0.60	มาก	3
4	ด้านการวัดผลประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอน	3.61	0.75	มาก	5
5	ด้านการนิเทศการศึกษา	3.62	0.78	มาก	4
6	ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	3.52	0.88	มาก	7
7	ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	3.68	0.76	มาก	2
รวม		3.62	0.59	มาก	

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหารกับงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย โดยภาพรวมมีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับค่อนข้างสูง ($r=0.65$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับงานวิชาการ เรียงตาม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อันดับที่ 1 คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ($r=0.77$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ($r=0.73$) ด้านการจัดเรียนการสอนในสถานศึกษา ($r=0.63$) ด้านการนิเทศการศึกษา ($r=0.62$) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($r=0.61$) ด้านการวัดผลประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอน ผลการเรียนรู้ ($r=0.55$) และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($r=0.45$) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของเพียร์สัน								
นิเวศวิทยา 4 ดี เชิง บริหาร	งานวิชาการ							YTotal
	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	
X1	0.53** (0.000)	0.39** (0.000)	0.44** (0.000)	0.51** (0.000)	0.53** (0.000)	0.39** (0.000)	0.44** (0.000)	0.53** (0.000)
X2	0.51** (0.000)	0.43** (0.000)	0.42** (0.000)	0.50** (0.000)	0.52** (0.000)	0.44** (0.000)	0.42** (0.000)	0.53** (0.000)
X3	0.74** (0.000)	0.43** (0.000)	0.37** (0.000)	0.51** (0.000)	0.72** (0.000)	0.40** (0.000)	0.35** (0.000)	0.55** (0.000)
X4	0.59** (0.000)	0.39** (0.000)	0.44** (0.000)	0.53** (0.000)	0.52** (0.000)	0.39** (0.000)	0.46** (0.000)	0.54** (0.000)
XTotal	0.77**	0.63**	0.45**	0.55**	0.62**	0.73**	0.61**	0.65**

	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)
--	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

**** นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01**

องค์ความรู้ใหม่

1. แนวคิด "นิเวศวิทยา 4 ดี" เชิงบริหาร มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการยกระดับคุณภาพงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะ "ด้านผู้บริหารที่ดี" ซึ่งได้รับคะแนนสูงสุด แสดงให้เห็นว่า "ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ" มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างระบบนิเวศการบริหารที่เกื้อหนุนการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างรอบด้าน

2. แม้ว่าทุกด้านของนิเวศวิทยา 4 ดีจะอยู่ในระดับมาก แต่ด้านผู้ปกครองและชุมชนกลับได้รับคะแนนต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นถึง "จุดอ่อน" ในการสร้างความร่วมมือจากภาคีภายนอกสถานศึกษา จึงควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะพันธมิตรทางการศึกษา

3. ด้านการวางแผนงานวิชาการและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เป็นจุดแข็งที่สำคัญของบุคลากรทางการศึกษา โดยสามารถนำไปต่อยอดเป็นโมเดลพัฒนางานวิชาการในยุคดิจิทัล และชี้ให้เห็นถึงศักยภาพการนำเทคโนโลยีมาใช้นับสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้

4. จุดที่ควรได้รับการพัฒนาเร่งด่วนคือ การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งได้คะแนนต่ำที่สุดในการประเมินงานวิชาการ การพัฒนาในด้านนี้จะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความโปร่งใสในการดำเนินงานของสถานศึกษา

5. มีความสัมพันธ์ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.65$) อย่างมีนัยสำคัญระหว่างนิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหาร กับงานวิชาการ ซึ่งยืนยันว่า "ระบบบริหารที่ดี" โดยเฉพาะด้านการวางแผน การมีภาวะผู้นำ และการใช้เทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนคุณภาพทางวิชาการของครูและสถานศึกษา

อภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ระดับของนิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหารของบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้าน "ผู้บริหารดี" ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ การส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน และการประสานงานภายในองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อระบบนิเวศการบริหารในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Bronfenbrenner (1979) ที่เน้นว่าการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาในระดับจุลภาค เช่น บทบาทของผู้นำและครูผู้สอน จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับมหภาค งานวิจัยของศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี และคณะ (2566) และอมรรัตน์ มีพัฒน์ (2566) ต่างชี้ให้เห็นความสำคัญของผู้นำและครูผู้สอนในฐานะกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนระบบนิเวศการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการบูรณาการบริบทของโรงเรียนกับชุมชนและการบริหารที่มีความเป็นพลวัต

ขณะเดียวกัน ด้านผู้ปกครองและชุมชนกลับได้รับคะแนนต่ำที่สุด สะท้อนถึงข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายภายนอก แม้ในแนวคิดนิเวศวิทยาการศึกษา ชุมชนจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถเกื้อหนุนการเรียนรู้ของนักเรียนได้ งานวิจัยของ ศศินันท์ เศรษฐวัฒน์บดี และคณะ (2566) ก็ชี้ว่าด้านบทบาทของโรงเรียนที่เชื่อมโยงกับชุมชนยังอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนาอย่างมากเช่นกัน

วัตถุประสงค์ที่ 2 ระดับของงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สุโขทัย อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการวางแผนงานวิชาการ การใช้สื่อและเทคโนโลยี และการพัฒนาหลักสูตรได้รับคะแนนสูง แสดงให้เห็นถึงความพร้อมของบุคลากรในการปรับตัวสู่การเรียนการสอนยุคใหม่ ซึ่งมีการพึ่งพาเทคโนโลยีและการจัดการที่มีระบบมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาได้รับคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของอภิวัฒน์ พันธุ์รัตน์ (2562) ที่ระบุว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน สื่อเทคโนโลยี และการบริหารที่เน้นกระบวนการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับโสภี วิวัฒน์ชาญกิจ (2564) ที่พบว่าบุคลากรทางการศึกษายังมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการประกันคุณภาพภายในและการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญระหว่าง “นิเวศวิทยา 4 ดี เชิงบริหาร” กับ “งานวิชาการ” ในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.65, p < 0.01$) โดยเฉพาะด้านการวางแผนงานวิชาการและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงที่สุด นั่นหมายความว่า ความเข้มแข็งในด้านการบริหาร โดยเฉพาะการจัดการเชิงระบบและการสนับสนุนจากผู้บริหาร จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของงานวิชาการในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยและแนวคิดจากงานวิจัยของในตะวัน กำหอม (2566) และอมรรรัตน์ มีพัฒน์ (2566) ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางนิเวศวิทยาทางการศึกษา โดยเฉพาะในด้านบุคลากรและการจัดการภายในองค์กร มีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพการจัดการศึกษา และสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงด้านวิชาการได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยนิเวศวิทยาในบริบทอื่นเพิ่มเติม เช่น โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนในชนบท หรือโรงเรียนเอกชน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างด้านการบริหารและความสัมพันธ์กับงานวิชาการ

1.2 พัฒนาโมเดลเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Model) ที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนิเวศวิทยา 4 ดี กับงานวิชาการในเชิงลึก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนานโยบายการศึกษาอย่างเป็นระบบ

1.3 ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองและชุมชนอย่างเฉพาะเจาะจง เนื่องจากเป็นมิติที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้จะมีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศการศึกษา

1.4 ขยายขอบเขตการวิจัยให้ครอบคลุมถึงผลลัพธ์ต่อผู้เรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากการบริหารเชิงนิเวศสู่ผู้เรียนโดยตรง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ควรมีการพัฒนาเครื่องมือวัดที่หลากหลายมากขึ้น เช่น แบบสัมภาษณ์เชิงลึกหรือแบบสังเกต เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพร่วมกับแบบสอบถามเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง

2.2 ติดตามผลการวิจัยในระยะยาว (longitudinal study) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระดับการบริหารเชิงนิเวศและผลงานทางวิชาการในช่วงเวลาต่าง ๆ

2.3 ควรส่งเสริมการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (participatory research) โดยให้ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และนักเรียนมีบทบาทในการกำหนดปัจจัยและแนวทางการพัฒนา

3. ข้อเสนอแนะในการพัฒนานโยบาย

3.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้ผลการวิจัยนี้ เป็นข้อมูลประกอบในการกำหนดนโยบายการบริหารแบบมีระบบนิเวศ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาแผนงานวิชาการ การประกันคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.1 ผลักดันให้เกิดการอบรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในด้านการบริหารเชิงนิเวศสำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม

References

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยทางการศึกษา*. เล่ม 1. มหาสารคาม : โรงพิมพ์ทีคอม.
- ในตะวัน กำหอม .(2567). ปัจจัยเชิงนิเวศวิทยาทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษา ของสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารสหวิทยาการและความยั่งยืนปริทรรศน์ไทย*, 13(2), 162-170.
- ในตะวัน กำหอม. (2566). *รูปแบบการบริหารปัจจัยเชิงนิเวศวิทยาทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร*. [วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. วิทยาลัยการจัดการ : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- แบงค์ชาติ เรือนทองคำ. (2564). *ปัจจัยบริหารที่ส่งผลต่องานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนสุเหร่าสามอิน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร*. [สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ : วิทยาลัยทองสุข.

- เพิ่มศักดิ์ จำลอง.(2563). *ความคิดเห็นในการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอน ของบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนวัด คิวาราม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1*. [สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ : วิทยาลัยทองสุข.
- วรชยา ศิริวัฒน์. (2561). *องค์การและนวัตกรรมในองค์กร*. เอกสารประกอบการบรรยายกระบวนวิชา PAD 6201 โครงการรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศศิรินทร์ เศรษฐวัฒน์บดี และคณะ. (2566). การศึกษาระบบนิเวศการเรียนรู้ของสถานศึกษาในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 6(1), 102-113.
- โสภี วิวัฒน์ชาญกิจ .(2564). *การพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากรทางการศึกษาเพื่อการบริหารงานโรงเรียนกีฬานครนนท์วิทยา 6 จังหวัดนนทบุรี*, [สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ : วิทยาลัยทองสุข.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุโขทัย. (2566). *สถิติจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษา 2566*. เอกสารอัดสำเนา.
- อริวัฒน์ พันธุ์รัตน์. (2562). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- อมรรัตน์ มีพัฒน์. (2566). ระบบนิเวศการบริหารสถานศึกษาเอกชน. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 17(51), 123-139.